

Naročnik: **Mestna občina Ljubljana, Urad za mladino**

Izvajalec: **Pedagoški inštitut**

Odgovorna nosilka raziskave: **dr. Alenka Gril**

Prosti čas mladih v Ljubljani:

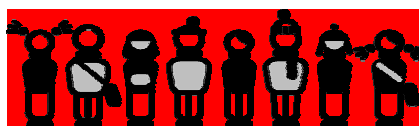
Psihosocialna analiza potreb in možnosti za njihovo uresničevanje

**Povzetek raziskovalnega poročila
november 2004**

POVZETEK

Namen pričujoče raziskave je preučiti, kako preživljajo prosti čas mladi v Ljubljani. Zanimalo nas je, v katere krožke in druge organizirane dejavnosti se vključujejo, kaj poleg tega še počnejo v prostem času, zakaj se odločajo za posamezne dejavnosti in kaj jih ovira pri tem, da ne morejo početi, kar bi si želeli. Poleg tega nas je zanimalo, kaj počnejo, ko so skupaj s prijatelji, kje se ponavadi zadržujejo v prostem času in kaj pogrešajo v mestu. Udeleženci so podali tudi subjektivno oceno časa, ki ga preživljajo v različnih socialnih kontekstih. Ugotavljali smo, ali se različno stari mladostniki medsebojno razlikujejo v načinu preživljanja prostega časa, ali imajo učno neuspešni mladostniki in brezposelni drugačne prostočasne navade in potrebe kot vrstniki in kako običajno preživljajo prosti čas mladostniki na različnih lokacijah v mestu (na ulicah, v lokalih, na športnih terenih, v kulturnih in alternativnih kulturnih prostorih). V raziskavi je sodelovalo približno 2000 mladostnikov v starosti med 12 in 26 let. V novembru 2003 so izpolnjevali anke to, ki je vsebovala večinoma vprašanja odprtega tipa. Analiza odgovorov kaže, da z naraščajočo starostjo upada vključevanje mladostnikov v organizirane prostočasne dejavnosti. Poleg tega z naraščajočo starostjo mladostnikov upada tudi pasivno preživljanje prostega časa, pogostejše pa postajajo aktivne oblike. Mladostniki vseh starosti se v prostem času najpogosteje ukvarjajo s športom, poslušajo glasbo in gledajo TV ter se družijo s prijatelji. Želijo pa si še več športa, umetnosti in zabave. Zbirališča mlajših mladostnikov so v glavnem ulice in dvorišča, medtem ko se starejši mladostniki večinoma zbirajo v lokalih (srednji mladostniki pa se pogosto zbirajo tako na ulicah kot v lokalih). Z naraščajočo starostjo med mladimi narašča nezadovoljstvo s preživljanjem prostega časa. V mestu pa si mladostniki vseh starosti najpogosteje želijo bolj urejenih avtobusnih prevozov, kolesarskih stez in zelenih površin ter strpnejše medčloveške odnose. Srednji in starejši mladostniki si pogosteje želijo več javnega dogajanja kot mlajši ter bolj pogrešajo družabne prostore za mladino. Mlajši in srednji mladostniki pogostje pogrešajo urejena športna igrišča kot starejši. Srednji mladostniki pa si bolj kot drugi dve skupini želijo več lokalov, diskotek ali zabavišč. Pokazale so se tudi razlike v preživljanju prostega časa med neuspešnimi mladostniki in med različnimi fokusnimi skupinami mladostnikov.

Ključne besede: prosti čas, interesi, mladina, prijatelji, vrstniki

1. NAMEN IN CILJI

Namen pričujoče raziskave je bil preučiti **preživljanje prostega časa mladih v Ljubljani**. Tako smo si zastavili naslednje cilje:

- kako v Ljubljani preživljajo prosti čas mladi različnih generacij,
- kakšni so socialnopsihološki profili mladih glede na strukturo preživljanja prostega časa,
- katere oblike preživljanja prostega časa mladi pogrešajo v mestu,
- katere so socialne, ekonomske, fizične in druge omejitve za željene prostočasne aktivnosti,
- kateri vidiki prostočasnih potreb mladih so nezadovoljeni in
- kako bi bilo mogoče odpraviti morebitno neskladje med potrebami mladih in možnostmi za preživljanje prostega časa v soseskah in v mestu, kot celoti.

Zastavljene cilje smo zasledovale preko naslednjih raziskovalnih vprašanj:

- ali se različno stari mladostniki med seboj razlikujejo v načinu preživljanja prostega časa,
- ali učno neuspešni mladostniki v osnovnih in srednjih šolah ter mladi brezposelni drugače preživljajo prosti čas od svojih vrstnikov,
- kakšne so razlike v strukturi prostega časa mladostnikov, ki ga običajno preživljajo na različnih lokacijah v mestu (na ulicah, v lokalih, na športnih terenih, v kulturnih in alternativnih kulturnih prostorih).

2. METODA

2.1. SODELUJOČI

Skladno z namenom raziskave smo opredelili ciljno populacijo: to so mladi med **12. in 26. letom** starosti, ki svoj prosti čas preživljajo v Ljubljani. To so učenci zadnjih dveh oz. treh razredov osnovne šole, dijaki, študentje, zaposleni in brezposelni. Poleg tistih, ki imajo v Ljubljani stalno prebivališče, so to tudi dijaki in študentje, ki se v Ljubljani šolajo in so v mestu začasno nastanjeni (vozači ne sodijo v ciljno populacijo, kajti svoj prosti čas preživljajo v kraju bivanja).

Ker mladi med 12 in 26 letom, vsaj glede na razvojno psihološke značilnosti, niso homogena skupina, smo se odločile za ločeno vzorčenje po treh starostnih podskupinah:

- **mlajši mladostniki, stari med 12 in 14 let;** to so učenci zadnjih razredov osnovne šole,
- **srednji mladostniki, stari med 15 in 18 let;** to so predvsem dijaki srednjih šol (zaposlenih in brezposelnih v tej starosti je manj kot 2%)
- **starejši mladostniki, stari med 19 in 24 let, ter mlajši odrasli, stari 25 in 26 let;** to so polnoletni mladi, ki so že zaključili šolanje ali ga še nadaljujejo (poleg študentov, tudi zaposleni in brezposelni).

Mlajše mladostnike smo vzorčili med učenci zadnjih dveh razredov ljubljanskih osnovnih šol, srednje mladostnike na ljubljanskih srednjih šolah, starejše mladostnike in mlajše odrasle pa smo vzorčili naključno, na različnih lokacijah v mestu. Anketiranih je bilo skupaj 2189 mladostnikov.

2.1.1. Vzorec mlajših mladostnikov

Za sodelovanje v raziskavi se je prostovoljno odločilo **18 osnovnih šol v MOL**, izmed 46-ih. Na vsaki šoli so sodelovali učenci dveh celotnih razredov, **enega 7. in enega 8. razreda**. Za ta korak smo se odločili, da bi pridobili podatke o preživljanju prostega časa od vseh učencev, ne glede na učni uspeh. Vseh skupaj je sodelovalo 662 učencev zadnjih dveh razredov osnovne šole.

Med njimi smo nato **naključno izbirale učence** v vzorec mlajših mladostnikov tako, da **proporcionalno zastopajo** učence zadnjih dveh razredov osnovnih šol **po posameznih bivših ljubljanskih občinah** (glej tabelo 1). V reprezentativen vzorec mlajših mladostnikov je bilo tako vključenih **476 učencev**. Med njimi jih 48,5% obiskuje 7. razred, 51,5% pa 8. razred osemletke. 46,5% je v vzorcu fantov, 53,5% deklet.

Tabela 1: Vzorec ter populacija mlajših mladostnikov, osnovnošolcev 7. in 8. ter 9. razredov

osnovne šole po območjih:	učenci 7., 8. in 9. razredov			
	populacija		vzorec	
	število	delež	število	delež
Center	1299	15,9%	80	16,8%
Vič-Rudnik	1535	18,8%	79	16,6%
Šiška	1797	21,9%	115	24,2%
Bežigrad	1420	17,3%	77	16,2%
Moste-Polje	2135	26,1%	125	26,3%
SKUPAJ	8186		476	

2.1.2. Vzorec srednjih mladostnikov

Za sodelovanje v raziskavi se je prostovoljno odločilo **14 srednjih šol**, izmed 31-ih. Od tega 7 programov gimnazij (splošnih in strokovnih) ter 2 programa umetniških gimnazij, 8 tehniških programov in 5 poklicnih srednješolskih programov. Na vsaki srednji šoli so sodelovali učenci dveh celih razredov, **en 1. in en 3. letnik iz vsakega programa**. Vseh skupaj je sodelovalo 1022 dijakov ljubljanskih srednjih šol.

Najprej smo **izločile vozače**, nato smo opravile **naključen izbor dijakov** glede na **proporcionalno zastopanost posameznih smeri** (gimnazija, tehniška, poklicna). Zaradi nizkega števila sodelujočih dijakov poklicnih šol, smo morale izločiti veliko število dijakov drugih smeri, da bi zadovoljile zahtevam reprezentativnosti vzorca (glej tabelo 2). Tako je bilo v vzorec vključenih **477 dijakov**. 53,9% dijakov v vzorcu obiskuje prvi letnik srednje šole, 46,1% pa tretji. 54,3% je v vzorcu fantov, 45,7% deklet.

Tabela 2: Vzorec ter populacija srednjih mladostnikov, srednješolcev 1. in 3. letnika

srednje šole po programih:	dijaki			
	populacija		vzorec	
	število	delež	število	delež
gimnazija - splošna	9264	38,1%	181	37,9%
gimnazija -umetniška	474	1,9%	11	2,3%
tehniška	10481	43,1%	205	43,0%
poklicna	4094	16,8%	80	16,8%
SKUPAJ	24313		477	

2.1.3. Vzorec starejših mladostnikov in mlajših odraslih oseb

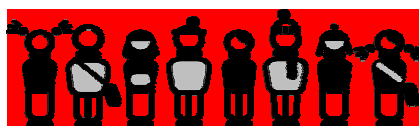
Vzorčenje starejših mladostnikov in mlajših odraslih oseb je potekalo **naključno**, med polnoletnimi posamezniki, ki so se zadrževali **na različnih lokacijah v mestu**, kjer so preživljali prosti čas ali poizvedovali za zaposlitev na Zavodu za zaposlovanje. Vseh skupaj je sodelovalo 505 oseb.

Nato smo opravile še **naključen izbor** posameznikov v treh skupinah, **študentov, zaposlenih in brezposelnih**, da so se njihovi deleži v vzorcu **proporcionalno ujemali** z deleži v populaciji (glej tabelo 3). V reprezentativni vzorec starejših mladostnikov in mlajših odraslih oseb, ki prosti čas preživljajo v MOL, je bilo tako vključenih **375 oseb**.

Tabela 3: Vzorec ter populacija starejših mladostnikov in mlajših odraslih oseb

status:	populacija		vzorec	
	število	delež	število	delež
študenti	45350	86,3%	316	84,3%
zaposleni	5210	9,9%	42	11,2%
brezposelni	1987	3,8%	17	4,5%
SKUPAJ	52547		375	

V vzorcu so mladi v starosti med 18 in 26 let, povprečno 22,1 let. V vzorcu je 43% moških in 57% žensk. Med njimi je 46,4% študentov naravoslovno-tehničnih ved in 53,6% študentov družboslovno-humanističnih ved. Vzorčni deleži študentov glede na smer študija se proporcionalno ujemajo z deleži študentov obeh smeri v populaciji (46,6% študentov naravoslovno-tehničnih ved in 53,4% študentov družboslovno-humanističnih ved). Podobno se ujamajo tudi vzorčni deleži študentov nižjih letnikov (prvih dveh) - 45,5%, višjih letnikov (3., 4. in 5. letnika) - 31,3% ter absolventov - 21,4%, z deleži le-teh v vzorcu (47,7% nižjih letnikov, 31,0% višjih letnikov, 21,3% absolventov). Čeprav prihajajo študentje z vseh ljubljanskih fakultet, pa vzorčni deleži po posameznih fakultetah niso proporcionalno uravnoteženi s populacijskimi.

2.1.4. Vzorci "fokusnih" skupin

Zaradi preučevanja različnih profilov preživljanja prostega časa, smo nekatere skupine mladostnikov vzele pod drobnogled (t.i. fokusne skupine).

Na eni strani so nas zanimali neuspešni mladostniki; neuspešni v šoli in pri iskanju zaposlitve (t.j. brezposelni). V vzorec neuspešnih osnovno- in srednješolcev, smo izmed vseh sodelujočih učencev vključile tiste, ki so v zadnjem ocenjevalnem obdobju (ob zaključku prejšnjega šolskega leta 2002/03) imeli nezadosten in zadosten uspeh. Med neuspešnimi osnovnošolci jih 34% obiskuje 7. razred, 66% pa 8. razred osnovne šole. Med neuspešnimi srednješolci jih 41,5% obiskuje 1. letnik srednje šole, 58,5% pa 3. letnik; 16,5% je gimnazijcev, 61,2% je dijakov tehniških šol, 22,3% pa dijakov poklicnih šol. Med brezposelnimi se jih 44,1% šola: 9 na Univerzi v Ljubljani, 13 na srednji strokovni šoli, 3 na poklicni srednji šoli in 1 na delavski univerzi. Natančneje je vzorec predstavljen v tabeli 4.

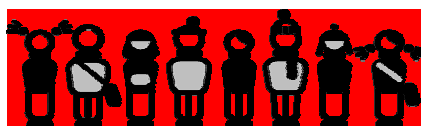
Tabela 4: Vzorci neuspešnih mladostnikov

skupine	N	spol M	spol Ž	starostni obseg	povprečna starost
učno neuspešni osnovnošolci	50 (8,0 % sodelujočih)	54,3 %	45,7%	13 - 16 let	13,9 let
učno neuspešni srednješolci	188 (18,4 % sodelujočih)	70,7 %	29,3 %	14 - 21 let	16,6 let
brezposelni mladostniki	60	55,0 %	45,0 %	15 - 28 let	22,0 let

Na drugi strani pa so nas zanimali mladostniki, ki svoj prosti čas preživljajo v različnih socialnih kontekstih. Tako smo posebej preučevale mladostnike, ki prosti čas po navadi preživljajo na ulicah, v lokalih, na športnih terenih, v prostorih, namenjenih kulturnim dejavnostim, in v prostorih alternativne kulture. Vzorec mladostnikov, ki se v prostem času zadržujejo na ulicah in dvoriščih, smo poimenovali "poulični"; vzorec mladostnikov, ki zahajajo v lokale, "kofetkarji"; vzorec mladostnikov, ki se v prostem času večinoma ukvarjajo s športom, "športniki"; vzorec mladostnikov, ki v prostem času obiskujejo kulturne prireditve in druge kulturne prostore (knjižnice, muzeje itd.), "kulturniki"; vzorec mladostnikov, ki se zadržujejo na prostorih alternativne kulture, "alternativci". Opisi vzorcev fokusnih skupin so predstavljeni v tabeli 5.

Tabela 5: Vzorci fokusnih skupin

Fokusne skupine	N	spol M	spol Ž	starostni obseg	povprečna starost	šolarji (N _{oš} - N _{SS} - N _{Uni})	zaposleni	brezposelni
" <i>poulični</i> "	68	34	34	12 - 26 let	18,2 let	77,6 % (14 - 24 - 19)	13,8 %	8,6 %
" <i>kofetkarji</i> "	74	36	38	15 - 26 let	20,9 let	89,2 % (0 - 23 - 43)	10,8 %	/
" <i>športniki</i> "	40	20	20	12 - 26 let	20,8 let	70,0 % (2 - 7 - 19)	25,0 %	5,0 %
" <i>kulturniki</i> "	66	23	43	12 - 27 let	21,9 let	86,4 % (2 - 1 - 54)	10,6 %	3,0 %
" <i>alternativci</i> "	56	24	32	14 - 26 let	21,3 let	75,0 % (0 - 13 - 29)	25,0 %	/

2.2. INSTRUMENT

Za pričujočo raziskavo smo sestavile anketni vprašalnik o preživljanju prostega časa za mladostnike in mlajše odrasle – dve različici, za šolarje in polnoletne. Z anketo smo zbirale podatke o demografskih značilnostih (starost, spol, bivališče, družinski stan, izobrazbena raven družine, socialni položaj, ekonomski položaj), o oblikah in načinih preživljanja prostega časa ter motivaciji za posamezne dejavnosti, o družbi v prostem času ter o željah in potrebah po spremembah v preživljanju prostega časa v Ljubljani. Nekaj vprašanj je bilo zaprtega tipa, z vnaprej ponujenimi možnimi odgovori, več kot polovica vprašanj pa je zahtevala proste odgovore.

2.3. POSTOPEK

2.3.1. Zbiranje podatkov

Za sodelovanje v raziskavi smo v drugi polovici oktobra 2003 pisno nagovorili vse ljubljanske osnovne in srednje šole. Na tistih šolah, ki so se odločile za sodelovanje, so v izbranih razredih konec oktobra in v začetku novembra 2003, s predloženimi dopisi o namenu in ciljih raziskave, zbirali soglasja staršev. V novembru 2003 so anketarji po šolah izvajali anketiranje, istočasno pa so na javnih površinah (ulice, dvorišča, parki) in javnih prostorih v mestu (športna igrišča in dvorane, muzeji, knjižnice, kinodvorane, gledališča, mladinski kulturni centri, klubi, info-točke, lokali ter Zavod za zaposlovanje) anketirali tudi mlade, v starosti med 18 in 26 let. Le-te so naključno izbirali in jih nagovorili za sodelovanje.

Anketiranje je po osnovnih in srednjih šolah potekalo skupinsko, v pisni obliki, po posameznih razredih in je obsegalo do pol ure časa. Anketiranje starejših mladostnikov in mlajših odraslih je potekalo individualno, v pisni obliki ali kot intervju.

2.3.2. Obdelava podatkov

V prvi polovici decembra 2003 je potekal vnos podatkov v računalnik ter kodiranje prostih odgovorov. Kodiranje je potekalo v dveh korakih. Proste odgovore na posamezna vprašanja smo najprej združevale v ozke kategorije, enakih in zelo podobnih odgovorov. Le-te smo nato združevale v širše kategorije odgovorov, ki so se nanašali na istovrstne dejavnosti. Za enaka vprašanja v obeh različicah ankete smo oblikovale enake kategorije odgovorov.

V januarju 2004 smo pripravljale reprezentativne vzorce mlajših, srednjih in starejših mladostnikov ter vzorce »fokusnih« skupin. V naslednjih nekaj mesecih je potekala statistična obdelava zbranih podatkov po posameznih vzorcih oz. skupinah mladostnikov. Za vse odgovore smo izvedle deskriptivne analize. Za kompleksnejše statistične analize se nismo odločile predvsem zaradi nizke ravni merjenja (nominalne oz. v nekaterih primerih ordinalne). Večino primerjalnih podatkov smo zato med vzorci le kvalitativno analizirale. Vzorce različno starih mladostnikov smo po posameznih spremenljivkah primerjale med seboj. Fokusne skupine pa smo primerjale z skupinami vrstnikov. Rezultate učno neuspešnih osnovnošolcev s povprečjem vseh osnovnošolcev, učno neuspešne srednješolce s povprečjem vseh srednješolcev in brezposelne s povprečjem starejših mladostnikov. Rezultate fokusnih skupin z različnih lokacij preživljanja prostega časa smo primerjale z vrstniki glede na povprečno starost mladostnikov v skupini. Tako smo "poulične" primerjale s povprečjem srednješolcev, ostale skupine pa s povprečnimi vrednostmi spremenljivk pri starejših mladostnikih.

3. REZULTATI

Na tem mestu predstavljamo le povzetek tistih odgovorov mladostnikov na anketna vprašanja, ki jih je navedla vsaj desetina vprašanih v vsaki od starostnih skupin. Podrobnejše analize odgovorov na posamezna anketna vprašanja so predstavljena v končnem poročilu raziskave.

3.1. PREŽIVLJANJE PROSTEGA ČASA MLADOSTNIKOV RAZLIČNE STAROSTI

3.1.1. Organizirane dejavnosti

Šestina mlajših mladostnikov, osnovnošolcev¹, ne obiskuje nobenega krožka (17,4%). Ostali osnovnošolci povprečno obiskujejo po dva krožka ($M=2,11$). Malo več kot četrtnina osnovnošolcev v prostem času obiskuje krožek tujega jezika. Sedmina jih hodi k košarki, k verouku ali jih pleše. Malo več kot desetina jih obiskuje glasbeno šolo, približno toliko jih hodi tudi na odbojko. Nekoliko manj kot desetina jih je vključenih v glasbeno skupino oz. pevski zbor, približno enako jih igra nogomet.

Več kot dve petini srednjih mladostnikov, srednješolcev² (44,2%) ne obiskuje onobenega krožka ali druge organizirane prostočasne dejavnosti. Ostali srednješolci povprečno obiskujejo en krožek do dva ($M=1,47$). Približno osmina srednješolcev hodi na fitnes ali aerobiko. Enak delež jih je vključenih v glasbeno skupino ali pevski zbor. Nekoliko manj se jih, kot izvenšolsko dejavnost, uči tudi tuji jezik.

Skoraj dve petini starejših mladostnikov³ (38,7%) ne obiskuje nobene organizirane prostočasne dejavnosti. Ostali starejši mladostniki povprečno obiskujejo eno do dve organizirani dejavnosti ($M=1,40$). Četrtnina starejših mladostnikov obiskuje fitnes ali aerobiko, šestina jih dela kot prostovoljci, osmina pa jih pleše. Nekoliko manj kot desetina jih je vključenih v glasbeno skupino ali pevski zbor, enako jih deluje tudi v raznih društvih. Ostalih organiziranih dejavnosti ali krožkov se starejši mladostniki udeležujejo v manj kot 6% primerov.

Mladostnikov, ki v prostem času niso vključeni v nobeno organizirano dejavnost oz. krožek, je v srednji šoli dvakrat več kot v osnovni šoli. Obenem pa je ponudba krožkov na osnovnih šolah večja kot na srednjih.

Mlajši mladostniki so pogosteje kot starejši vključeni v organizirane športne dejavnosti. Starejši mladostniki pogosteje kot mlajši hodijo na fitnes, pogosteje pa se tudi vključujejo v prostovoljna in druga društva. Ob tem ostaja odprto vprašanje dostopnosti organiziranih športnih dejavnosti za srednje in starejše mladostnike ter dostopnosti različnih prostovoljnih društev za srednješolce in osnovnošolce.

---

¹ V nadaljevanju bomo za vzorec mlajših mladostnikov, ki vključuje le učence zadnjih dveh razredov osnovne šole, uporabljale naziv osnovnošolci.

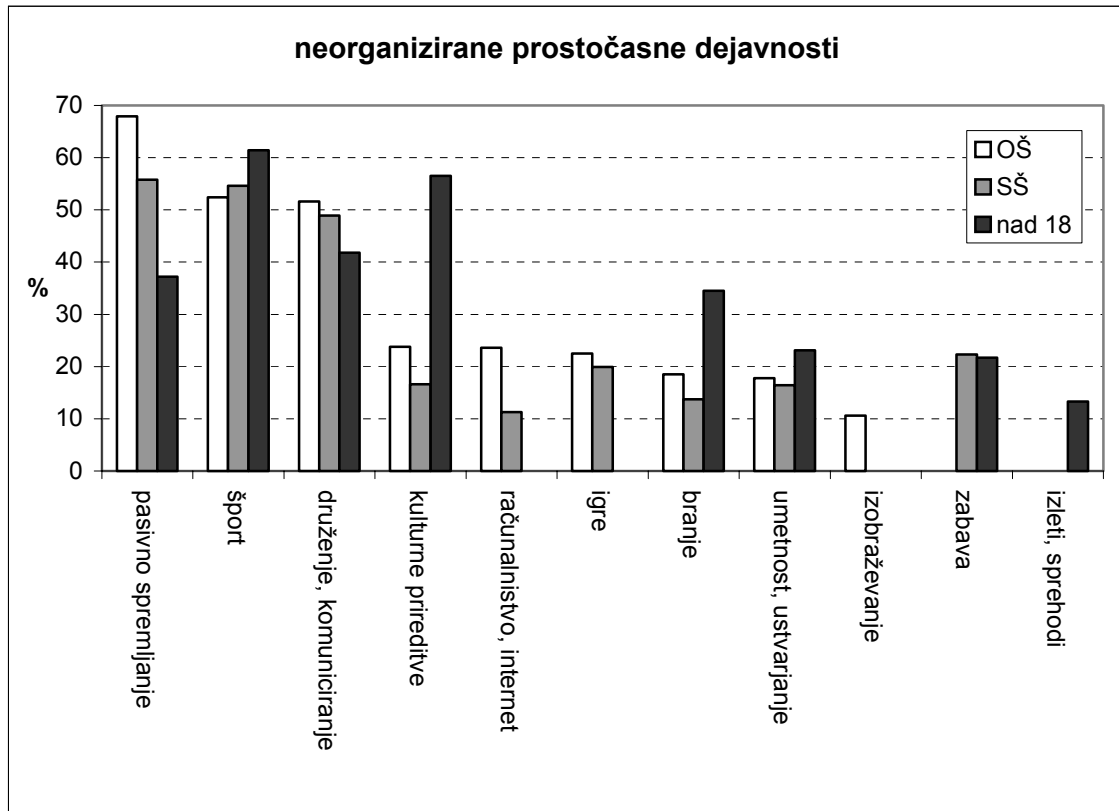
² Za vzorec srednjih mladostnikov, v katerega so vključeni le dijaki, bomo v nadaljevanju uporabljale naziv srednješolci.

³ V vzorcu starejših mladostnikov je vključenih še manjše število mlajših odraslih oseb (starejših od 25 let). V nadaljevanju bomo za ta vzorec oseb uporabljale naziv starejši mladostniki.

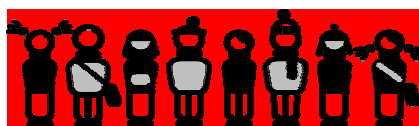

3.1.2. Neorganiziran prosti čas

Z naraščajočo starostjo mladostnikov upada delež tistih, ki pasivno preživljajo prosti čas. Na drugi strani pa se med starejšimi mladostniki povečuje aktivno preživljanje prostega časa: več jih obiskuje kulturne prireditve, več jih bere ter hodi na izlete in zabave. Približno enako mladostnikov vseh starosti pa se vsakodnevno družijo s prijatelji in se ukvarja s športom ter občasno umetniško ustvarja.

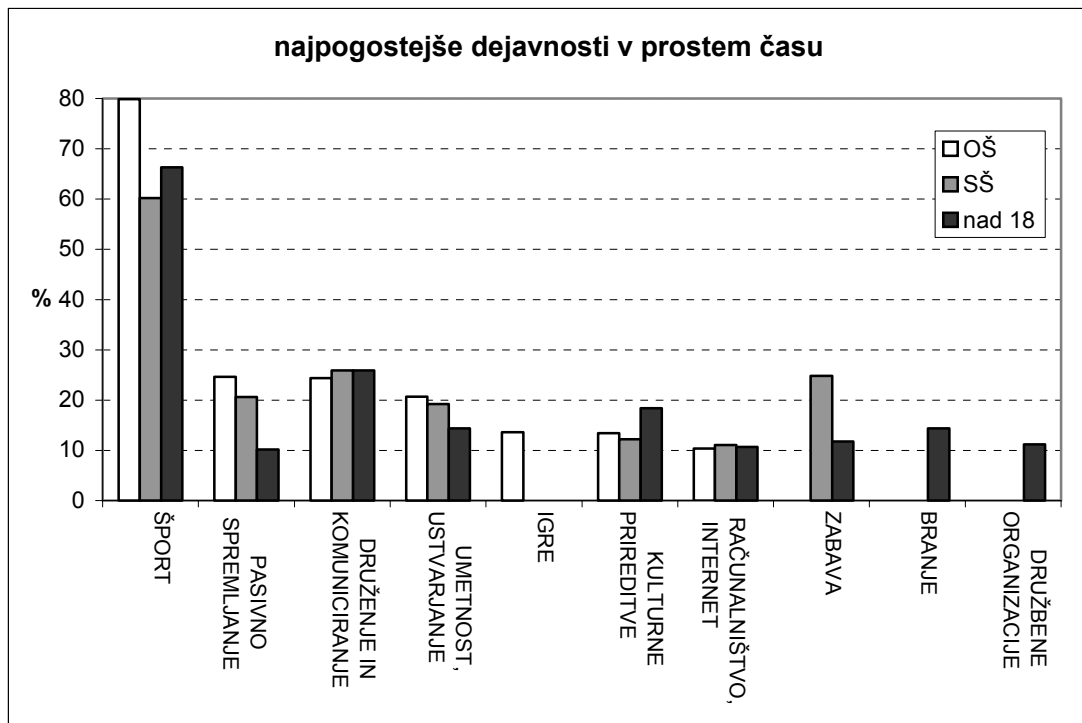
Slika 1: Dejavnosti mladostnikov v neorganiziranem prostem času glede na starost

3.1.3. Najpogostejše dejavnosti

Med najpogostejšimi dejavnostmi mladostnikov, ne glede na starost, so različni športi, poslušanje glasbe in gledanje TV ter druženje s prijatelji. K najrazličnejšim dejavnostim jih pritegnejo zlasti prijatelji in možnost navezovanja novih stikov, pa tudi to, da dejavnost ocenijo kot koristno za življenje ali, da se pri njej lahko prosto izražajo.

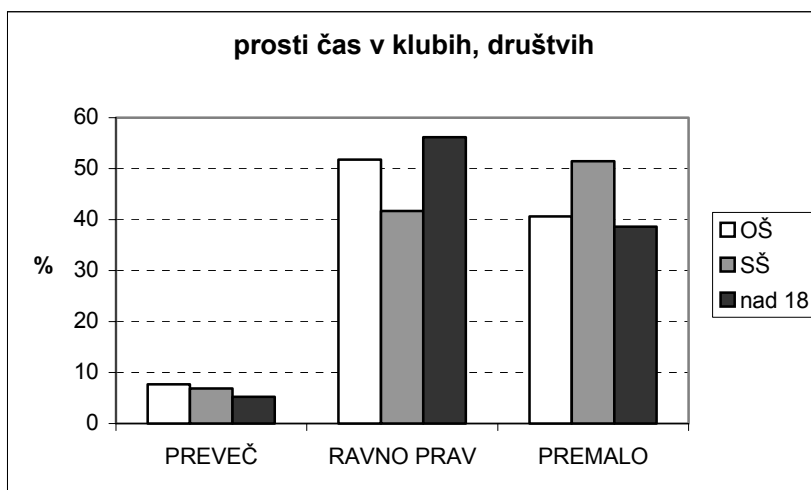
Slika 2: Najpogostejše dejavnosti mladostnikov v prostem času glede na starost

3.1.4. Poraba prostega časa v različnih socialnih kontekstih

Mladostniki vseh starosti so večinoma zadovoljni s porabo svojega prostega časa v družini, s prijatelji in samostojno. Mlajši in starejši mladostniki so večinoma zadovoljni tudi s sodelovanjem v klubih in društvih, medtem ko si večina srednjih mladostnikov želi v njih sodelovati več časa. Takega mnenja je tudi okrog 40% mlajših in starejših mladostnikov. Pri tem bi veljalo opozoriti različne mladinske organizacije na pripravljenost tega segmenta populacije za sodelovanje. Pri tem pa ostaja odprto vprašanje ali imajo srednješolci na voljo dovolj prostega časa.

Iz mlajšega v srednje mladostništvo se povečuje delež časa, ki ga mladostniki preživijo s prijatelji, zmanjša pa se delež časa, ki ga preživijo z družino. Medtem ko se delež samostojno preživetega prostega časa s starostjo mladostnikov ne spreminja. To kaže, da s starostjo mladostnikov prijatelji postajajo vse pomembnejši.

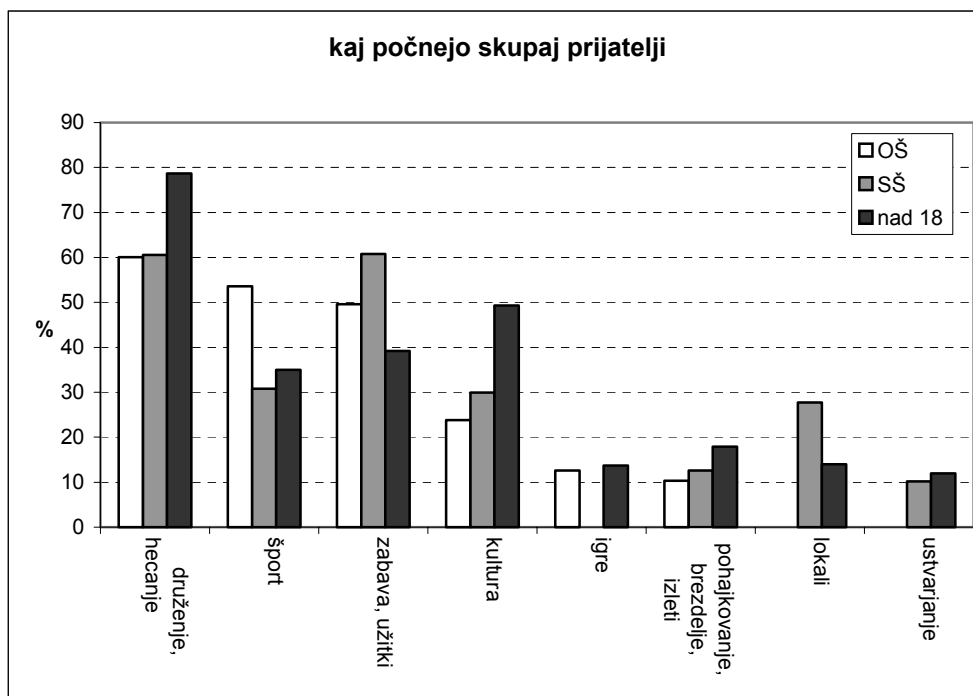

Slika 3: Subjektivne ocene prostega časa, ki ga mladostniki preživijo v klubih in društvih, glede na starost

3.1.5. Prosti čas s prijatelji in zbirališča

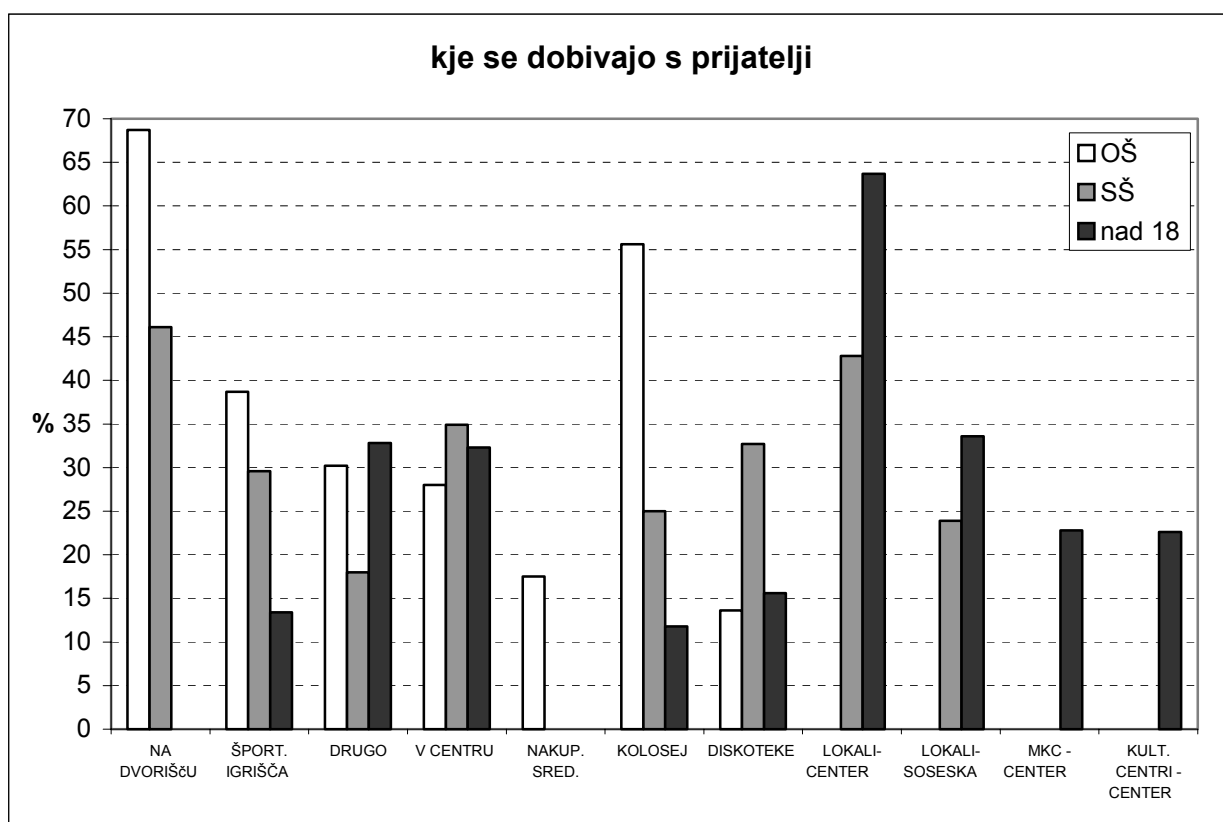
Mladostniki vseh starostnih skupin se s prijatelji večinoma pogovarjajo, hecajo, se družijo, se zabavajo in se predajajo užitkom (ob pijači, cigaretah, drogah). Skupaj s prijatelji hodijo v kino, na šport, po lokalih, na sprehode ali pohajkujejo po mestu. Skupaj se tudi igrajo in ustvarjajo. Z naraščajočo starostjo nekoliko upada pogostost športnih dejavnosti med prijatelji, narašča pa pogostost obiskovanja kulturnih prireditev (predvsem kino). Več srednjih mladostnikov kot drugih se s prijatelji zabava in se predaja užitkom, več jih tudi hodi po lokalih.

Slika 4: Dejavnosti mladostnikov s prijatelji glede na starost

Ulice in dvorišča, glavna zbirališča mladostnikov osnovnošolcev, med starejšimi mladostniki zamenjajo lokali (srednješolci pa se pogosto zbirajo tako na ulicah kot v lokalih). Za starejše mladostnike se razširijo tudi možnosti obiskovanja različnih javnih prostorov (npr. kulturnih), ki so mlajšim, pa tudi srednjim mladostnikom, bolj kot ne, nedostopna (omejitve s strani staršev, finančne in programske omejitve). Tako mlajši kot srednji mladostniki se sestajajo s prijatelji na lokacijah, ki so jim blizu in tam, kjer imajo dobro družbo. Najpomembnejši kriterij izbire lokacij med starejšimi mladostniki pa je, poleg dobre družbe, možnost izvajanja določene dejavnosti. Manj pomembna pa je za starejše mladostnike dostopnost lokacij. To, da se dobivajo s prijatelji na določenem mestu, ker pač nimajo druge možnosti, je razlog večih srednješolcev kot osnovnošolcev, medtem ko starejši mladostniki tega skorajda ne omenjajo več. Iz navedenega lahko sklepamo, da je za precejšen delež mladostnikov v Ljubljani (za dve tretjini osnovnošolcev in skoraj polovico srednješolcev) ulica vsakodnevna, pogosto tudi edina, izbira za druženje v prostem času. Tam so so prepuščeni samim sebi, izven ustreznega nadzora in spodbud odraslih, kar predstavlja rizičen dejavnik za razvoj disocialnega vedenja med mladostniki.

Slika 5: Lokacije, kjer se mladostniki treh starostnih skupin sestajajo s prijatelji

3.1.6. Zadovoljstvo v prostem času in želje

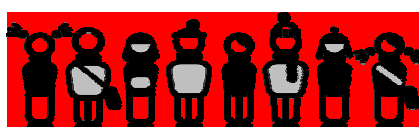
Z naraščajočo starostjo med mladimi narašča nezadovoljstvo s preživljanjem prostega časa, čeprav ostaja pod mejo 5% tudi pri skupini starejših mladostnikov. Obenem pa z naraščajočo starostjo upada delež mladostnikov, ki so povsem zadovoljni s preživljanjem prostega časa, od dveh tretjin do polovice vprašanih.

Delež mladih, ki si želijo imeti več organiziranih prostočasnih dejavnosti, z naraščajočo starostjo upada (od dveh tretjin do polovice vprašanih). Narašča pa delež tistih, ki si organiziranih dejavnosti ne želijo (od tretjine do polovice). Vendar pa tudi pri skupini starejših mladostnikov ostaja delež tistih, ki si organiziranih dejavnosti želijo, nekoliko večji od deleža onih, ki si tega ne želijo.

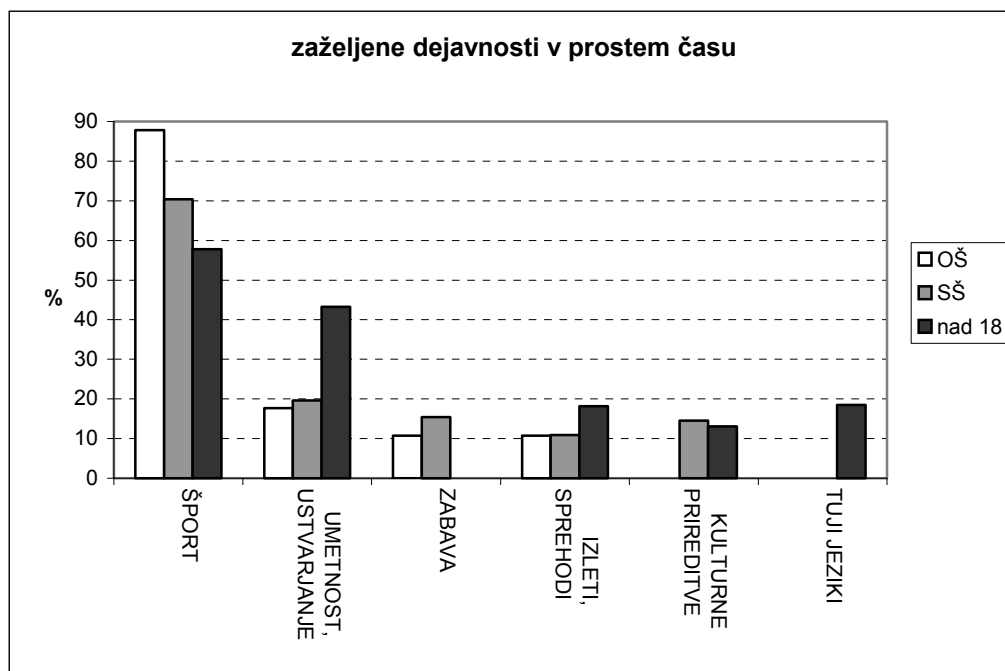
Mladostniki vseh starosti večinoma menijo, da mora vsak sam poskrbeti za prostočasne dejavnosti. Veliko pa jih je tudi mnenja (okrog 40%), da je to naloga Urada za mladino ali mestnih oblasti ter drugih organizacij, ki delajo z mladimi. V teh podatkih bi lahko razbrali odraz potrebe mladostnikov po večji in bolj raznoliki ponudbi prostočasnih dejavnosti v mestu, med katerimi bi lahko samostojno izbirali.

Tabela 6: Mnenja mladostnikov treh starostnih skupin o tem, kdo bi moral poskrbeti, da bi se jim želje o preživljanju prostega časa uresničile

	OŠ	SŠ	nad 18
MESTNE OBLASTI	31,9%	42,8%	42,3%
URAD ZA MLADINO	42,2%	50,3%	30,7%
PREBIVALCI SOSESKE	6,8%	15,1%	8,3%
STARŠI	44,9%	33%	3%
PRIJATELJI	16,4%	16,2%	19,1%
VSAK SAM	50,1%	45,8%	67,4%
NIHČE	4,2%	6,7%	4,4%
DRUGE ORGANIZACIJE			32,9%
KDO DRUGI			6,6%

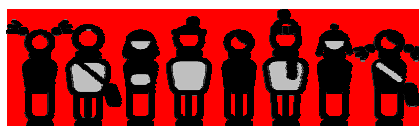

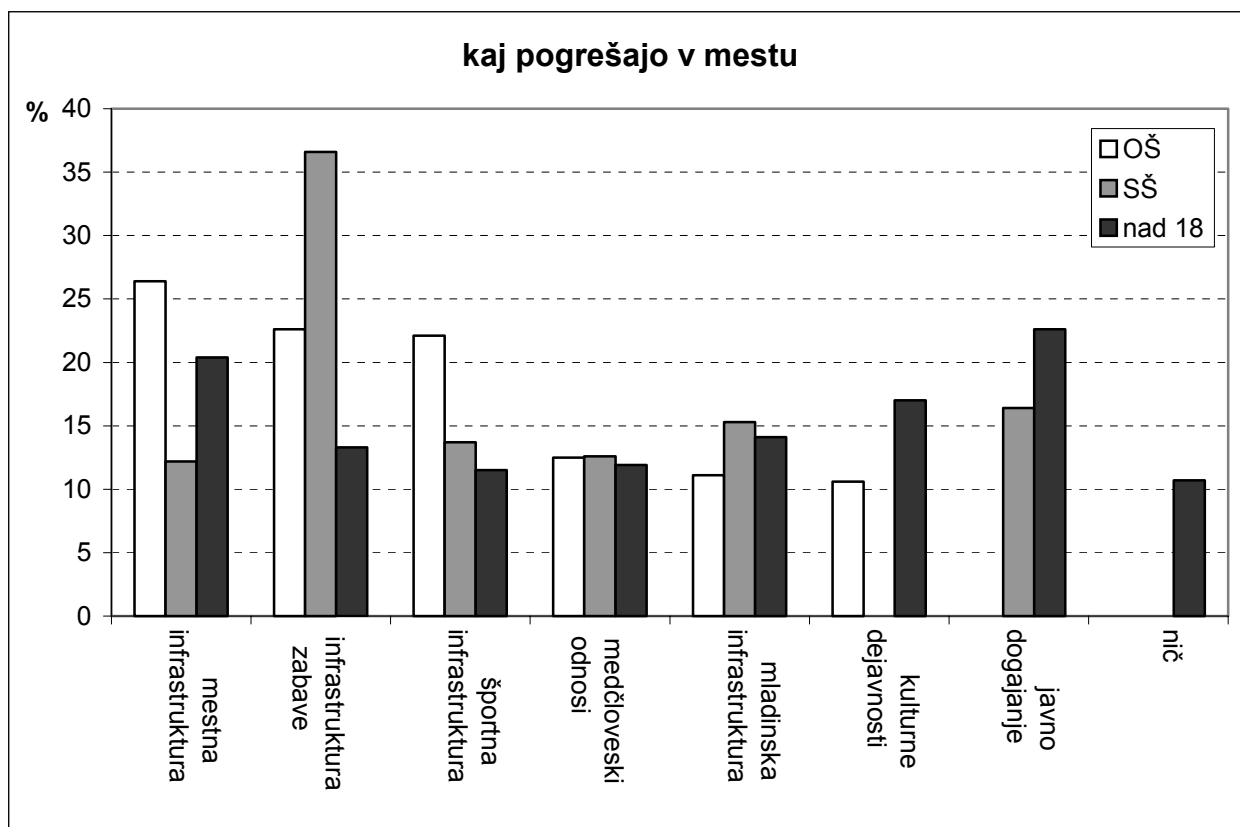
Mlajši in srednji mladostniki si želijo v prostem času predvsem ukvarjati se s športom, z umetnostjo in se zabavati. Starejši mladostniki si poleg športa in umetnosti želijo tudi učiti se tuje jezike. Vsi si želijo tudi izletov oz. potovanj, srednji in starejši mladostniki pa si želijo tudi pogosteje obiskovati kulturne prireditve. V navedenih željenih dejavnostih tako lahko prepoznamo odraz osnovnih človekovih potreb po gibanju, druženju, ustvarjanju in raziskovanju (oz. spoznavanju novega). Večinoma pa se z željenimi dejavnostmi ne ukvarjajo, ker nimajo denarja ali pa jim primanjkuje časa.

Slika 6: Dejavnosti, s katerimi se mladostniki želijo ukvarjati v prostem času

V vseh starostnih skupinah si približno petina mladostnikov želi bolj urejeno mestno infrastrukturo (predvsem avtobusni prevozi, kolesarske steze, zelenice, parki in klopi), najmanj desetina pa strpnejše medčloveške odnose (prijaznost ljudi in strpnost do mladih). Srednji in starejši mladostniki si pogosteje želijo več javnega dogajanja (približno petina) kot mlajši (niti desetina) ter bolj pogrešajo družabne prostore za mladino (približno šestina). Na drugi strani pa mlajši in srednji mladostniki pogostje (približno petina) pogrešajo športno infrastrukturo (predvsem urejena igrišča) kot starejši (osmina). Srednji mladostniki bolj pogrešajo infrastrukturo zabave - lokale, diskoteke ali zabavišča (skoraj dve petini) kot drugi dve skupini mladostnikov (četrtnina mlajših oz. sedmina starejših). Le v skupini starejših mladostnikov jih je kar desetina zadovoljnih z vsem v mestu, medtem ko v dveh skupinah mlajših skorajda ni bilo mladostnikov brez želja ali pripomb.

Slika 7: Kaj mladostniki različnih starosti pogrešajo v mestu

3.2. PROSTI ČAS NEUSPEŠNIH MLADOSTNIKOV

3.2.1. Neuspešni osnovnošolci

Večji delež neuspešnih kot drugih osnovnošolcev ne obiskuje nobenega krožka (24%). Sicer izbirajo podobne krožke, kot vrstniki, od njih se razlikujejo le v tem, da se jih večji delež ukvarja s športom, manjši delež neuspešnih pa se v prostem času izobražuje. V neorganiziranem prostem času je večji delež neuspešnih pogosto pasivnih (gledajo TV, poslušajo glasbo), manjši delež kot vrstnikov pa se ukvarja z računalniki.

Neuspešni osnovnošolci pogosteje kot vrstniki ocenjujejo, da so v prostem času premalo časa s prijatelji, v klubih in društvih ali sami. Sklepamo lahko, da jim, bolj kot vrstnikom, primanjkuje prostega časa (ker ga nemara porabijo več za učenje in delo za šolo).

V primerjavi z vrstniki, so neuspešni osnovnošolci pogosteje povsem zadovoljni s tem, kar počnejo v prostem času. Več neuspešnih kot drugih osnovnošolcev si želi imeti tudi več organiziranih dejavnosti v prostem času.

Prav tako kot vrstniki, se tudi neuspešni ne ukvarjajo s športom, druženjem in ustvarjanjem željam navkljub, zaradi pomanjkanja časa in denarja. Poleg tega pa neuspešni osnovnošolci kot razlog pogosto navajajo tudi pomanjkanje lastnih kompetenc.

Najbolj pogrešajo urejena športna igrišča z igralnimi napravami in športne centre (skoraj tri petine) in to pogosteje kot vrstniki. Bolj kot vrstniki pogrešajo kulturne centre in kulturne dogodke, javno dogajanje ter zabave. Manj kot vrstniki pa neuspešni pogrešajo v mestu lokale in boljše medčloveške odnose.

3.2.2. Neuspešni srednješolci

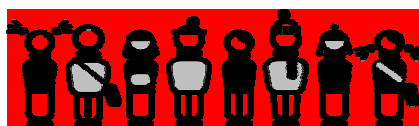
Večji delež neuspešnih srednješolcev (59%), kot vrstnikov, ne obiskuje nobenega krožka ali druge organizirane dejavnosti. Od drugih srednješolcev se ne razlikujejo v izbiri organiziranih dejavnosti, pač pa v tem, da je obiskovanje fitnesa in jezikovnih tečajev med njimi manj pogosto. Večji delež neuspešnih srednješolcev kot vrstnikov hodi na zabave in v diskoteke. Večji delež jih tudi kadi, pije alkoholne pijače ali preizkuša droge. Večji delež kot vrstnikov pa jih tudi igra košarko in nogomet. Manjši delež neuspešnih srednješolcev kot vrstnikov v prostem času bere in dela z računalnikom. Najpogostejše dejavnosti neuspešnih srednješolcev so podobne vrstniškim, prav tako razlogi zanje. Razlikujejo se le v tem, da manj neuspešnih obiskuje kulturne prireditve.

Neuspešni srednješolci si želijo več časa kot njihovi vrstniki preživeti v klubih in v društvih ter z družino, manj pa s svojimi prijatelji. Sklepamo lahko, da so, vsaj pri ocenjevanju časa, ki ga preživijo s prijatelji, neuspešni srednješolci dajali socialno zaželjene odgovore.

Neuspešni srednješolci se od svojih vrstnikov ne razlikujejo v stopnji zadovoljstva s preživljanjem prostega časa. Nekoliko več neuspešnih kot drugih srednješolcev pa si želi imeti več organiziranih dejavnosti v prostem času.

Neuspešni srednješolci si večinoma želijo istih dejavnosti kot vrstniki. Tudi razlogi, zaradi katerih se z njimi ne ukvarjajo, so enaki kot med vrstniki. Od njih se razlikujejo v tem, da si neuspešni srednješolci manj pogosto želijo obiskovati kulturne prireditve.

Enako pogosto kot drugi srednješolci, tudi neuspešni v mestu pogrešajo več javnega dogajanja ter urejeno mladinsko infrastrukturo. Večji delež neuspešnih, kot vrstnikov, pa pogreša infrastrukturo zabave, športno infrastrukturo in boljše medčloveške odnose. Manjši delež neuspešnih, kot drugih srednješolcev, pa ima pripombe na mestno infrastrukturo.

3.2.3. Brezposelni

Polovica brezposelnih ne obiskuje nobene organizirane dejavnosti v prostem času, kar je več kot med starejšimi mladostniki. Tudi brezposelni, tako kot vrstniki, najpogosteje obiskujejo fitnes ali aerobiko. Za razliko od vrstnikov jih več trenira borilne veščine in nogomet. Več brezposelnih kot drugih starejših mladostnikov preživlja prosti čas pasivno, več jih tudi hodi na izlete, manj pa se jih rekreativno ukvarja s športom in obiskuje kulturne prireditve, manj jih tudi bere. Za razliko od vrstnikov, nekoliko večji delež brezposelnih pogosto dela z računalnikom, manjši delež pa jih pogosto bere, obiskuje kulturne prireditve ali sodeluje v različnih družbenih organizacijah.

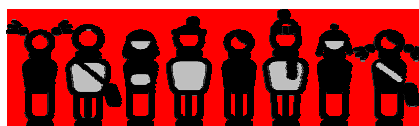
Brezposelni so v splošnem manj pripravljeni sodelovati v klubih in društvih, manj si želijo biti tudi s prijatelji, obenem pa se čutijo osamljeni. V teh ocenah se morda odraža občutek socialne izključenosti brezposelnih, s katero se ne morejo aktivno spopasti.

Za razliko od svojih vrstnikov, s prijatelji manj pogosto obiskujejo kulturne prireditve, manj pogosto tudi skupaj ustvarjajo ali se igrajo. Brezposelni nekoliko pogosteje kot vrstniki s prijatelji hodijo v lokale, manj pa v kulturne ali mladinske centre. Sklepamo lahko, da so plačljive prostočasne dejavnosti zanje manj dostopne.

Tako kot večina starejših mladostnikov, je tudi večina brezposelnih zadovoljna s porabo prostega časa. Večji delež brezposelnih, kot vrstnikov, pa je nezadovoljnih v prostem času. Prav tako kot večina starejših mladostnikov, si tudi večina brezposelnih želi več organiziranih prostočasnih dejavnosti.

Brezposelni si pogosteje, kot drugi starejši mladostniki, želijo druženja in sodelovanja v družbenih organizacijah, manj pa si želijo hoditi na izlete. Podobno kot vrstniki se z željenimi dejavnostmi ne ukvarjajo zaradi pomanjkanja časa in denarja, poleg tega pa se pogosto čutijo nekompetentni.

Največ brezposelnih (tretjina) pogreša boljše medčloveške odnose (npr. manj nasilja in dobro družbo) in več javnega dogajanja (več kot četrtnina). Izboljšanje obojega si želijo pogosteje od svojih vrstnikov. Več brezposelnih kot drugih starejših mladostnikov si v mestu ničesar ne želi oz. ne pogreša. Manj pogosto kot vrstniki pogrešajo športno in mladinsko infrastrukturo, manj pripomb pa imajo tudi na mestno infrastrukturo ali infrastrukturo zabave ter ponudbo kulturnih dejavnosti.

3.3. PROSTI ČAS MLADOSTNIKOV FOKUSNIH SKUPIN

3.3.1. »Pouličniki«

Več »pouličnih«, kot drugih srednješolcev, ni vključenih v organizirane prostočasne dejavnosti. V prostem času se pogosteje kot vrstniki družijo in se športno udeležujejo, manj pa ustvarjajo, uporabljajo računalnik ali se igrajo.

V primerjavi z vrstniki, je med »pouličniki« manj zadovoljnih s preživljanjem prostega časa. Zadovoljni so s porabo časa v klubih in društvih ter v družini. Po eni strani si bolj kot drugi mladostniki želijo biti več časa s prijatelji, po drugi strani pa si tudi bolj kot drugi želijo z njimi preživljati manj časa. Tudi sami si želijo biti manj časa.

Več kot vrstnikov si jih ne želi imeti na voljo več organiziranih dejavnosti. Pogosteje, kot vrstniki, so mnenja, da mora vsakdo sam poskrbeti za organizacijo prostega časa, ali prijatelji, redkeje pa to pripisujejo Uradu za mladino, mestnim oblastem in drugim organizacijam.

Pogosteje, kot mladostniki drugih fokusnih skupin, se s prijatelji dobivajo na ulicah in dvoriščih. Manj kot vrstnikov pa jih najvaja, da se dobivajo na določenih lokacijah pač zato, ker nimajo druge možnosti.

Za razliko od drugih mladostnikov si želijo več druženja in zabave ter umetniških dejavnosti.

Več kot tretjina »pouličnih« si želi bolj urejene mestne infrastrukture (boljše javne prevoze, prav toliko tudi več narave, parkov, zelenic), četrtnina boljših medosebnih odnosov (več prijaznosti, spoštovanja, manj nadzora), petina več športne infrastrukture (športna igrišča in dvorane). Šestina pogreša več javnega dogajanja, sedmina več kulturnih dejavnosti, osmina pa pogreša mladinsko infrastrukturo. Desetina si želi več infrastrukture zabave (lokali, diskoteke, zabavišča), prav toliko tudi več same zabave. Glej tudi sliko 8.

3.3.2. »Kofetkarji«

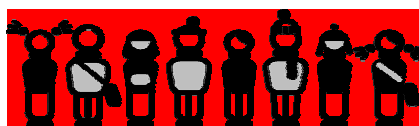
Večji delež »kofetkarjev«, kot drugih starejših mladostnikov, ne obiskuje organiziranih dejavnosti. V prostem času se pogosteje, kot vrstniki, družijo in hodijo na zabave, redkeje pa se ukvarjajo s športom, obiskujejo kulturne prireditve, hodijo na izlete, berejo in ustvarjajo.

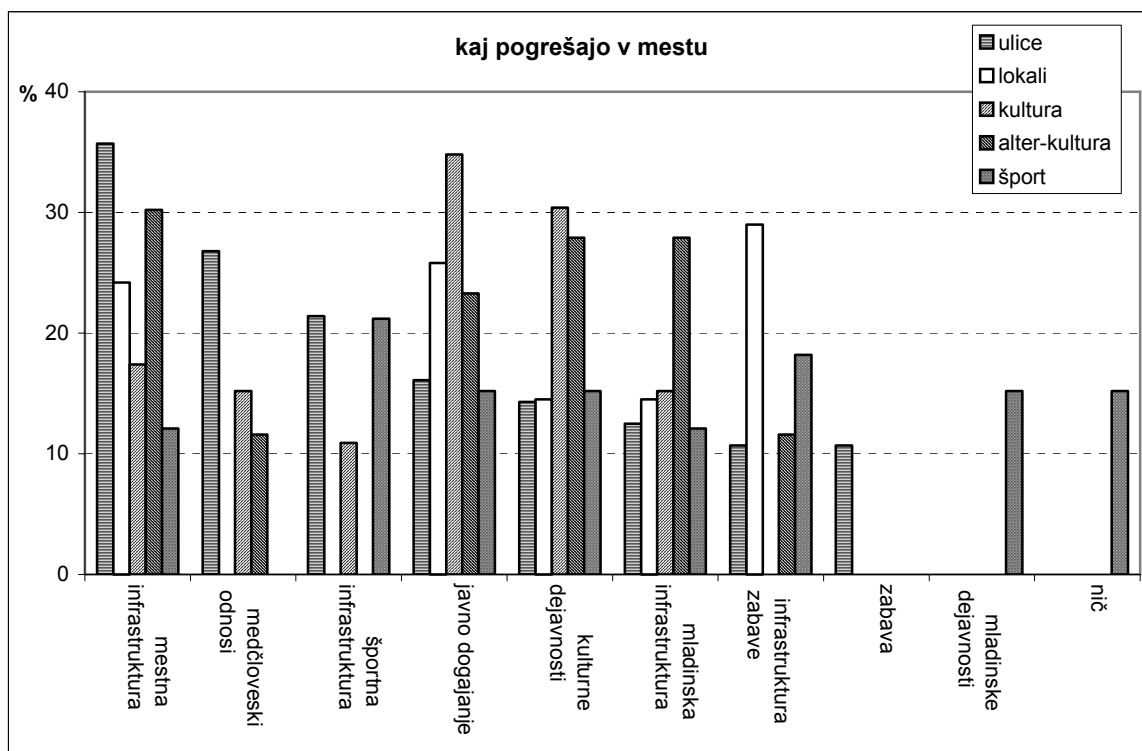
Večina je zadovoljnih s prostim časom in si ne želi imeti na voljo več organiziranih dejavnosti. Od drugih mladostnikov se razlikujejo v tem, da so pogosteje zadovoljni s časom, ki ga preživijo s prijatelji. Obenem pa si bolj kot drugi želijo več prostega časa preživeti sami.

S prijatelji se pogosteje, kot mladostniki drugih fokusnih skupin, dobivajo v lokalih v Centru in v soseski. Zelo redko se z njimi dobivajo na športnih igriščih.

Pogosteje kot mladostniki drugih fokusnih skupin si želijo ukvarjati se s športom in z umetnostjo.

Največ »kofetkarjev« v mestu pogreša infrastrukturo zabave (skoraj tretjina si jih želi več lokalov in diskotek). Četrtnina si jih želi, da bi se v mestu več dogajalo in da bi bila mestna infrastruktura bolj urejena (več javnih prevozov in cenovno ugodnejše ponudbe dejavnosti, ter več parkov in zelenih površin). Sedmina jih pogreša kulturne dejavnosti, prav toliko tudi mladinsko infrastrukturo. Glej tudi sliko 8.

Slika 8: Kaj pogrešajo v mestu mladostniki različnih fokusnih skupin

3.3.3. »Športniki«

Med mladostniki iz fokusne skupine »športnikov« je manjši delež nevčlanjenih v organizirane dejavnosti, kot med vrstniki. Večji delež kot vrstnikov, se jih ukvarja s športom, manjši delež pa se kulturno udelejuje, bere ali se druži; manjši delež je tudi pasivnih.

Več »športnikov« kot vrstnikov je zadovoljnih s svojim prostim časom. Pogosteje kot mladostniki iz drugih fokusnih skupin so zadovoljni s časom, ki ga preživijo v klubih in društvih, in si manj kot drugi želijo v njih prebiti več časa. Manj pogosto kot drugi, pa so zadovoljni s časom, ki ga preživijo z družino, in si pogosteje želijo biti več časa z njo. Prav tako si bolj kot drugi želijo biti več časa s prijatelji. Od drugih mladostnikov se razlikujejo še v tem, da so pogosteje zadovoljni s časom, ko so sami.

Manj, kot vrstnikov, si želi imeti več organiziranih dejavnosti. Več »športnikov« kot njihovih vrstnikov meni, da mora vsakdo sam poskrbeti za prostočasne dejavnosti.

Manj »športnikov« kot vrstnikov se s prijatelji kulturno udelejuje, manj jih tudi hodi v lokale, več pa jih s prijatelji hodi skupaj na šport. Od mladostnikov drugih fokusnih skupin se razlikujejo tudi v tem, da se zelo redko dobivajo na dvoriščih in ne zahajajo v mladinske kulturne prostore v Centru.

Pogosteje kot mladostniki drugih fokusnih skupin si želijo ukvarjati se s športom in računalništvom. Pogosteje si želijo tudi ukvarjati se z umetnostjo.

Največ »športnikov«, petina, v mestu želi bolj urejeno športno infrastrukturo, nekoliko manj pa več infrastrukture zabave (lokale, diskoteke). Po ena sedmina si jih želi več javnega dogajanja nasploh, več kulturnih dejavnosti in več dejavnosti za mlade. Enako jih v mestu nič ne pogreša. Osmena si želi bolj urejeno mestno infrastrukturo, enako tudi več mladinske infrastrukture. Glej tudi sliko 8.

3.3.4. »Kulturniki«

Večji delež »kulturnikov« kot drugih starejših mladostnikov, ne obiskuje organiziranih dejavnosti. Pogosteje kot vrstniki v prostem času obiskujejo kulturne prireditve, berejo in se družijo s prijatelji, redkeje pa se ukvarjajo s športom, in so manj pogosto pasivni v prostem času.

V primerjavi z vrstniki je nekoliko več »kulturnikov« nezadovoljnih, manj pa zadovoljnih z izrabo prostega časa. Za razliko od mladostnikov drugih fokusnih skupin, si pogosteje želijo več časa prebiti v klubih in društvih. Po drugi strani pa so pogosteje kot drugi zadovoljni s časom, ki ga prebijejo z družino in s prijatelji ali sami.

Nekoliko več kot vrstnikov si želi imeti več organiziranih dejavnosti v prostem času. Prav tako kot drugih, jih je največ mnenja, da mora vsakdo sam poskrbeti za organizacijo prostega časa.

Pogosteje kot drugi mladostniki se s prijatelji dobivajo v lokalih v Centru in v kulturnih centrih v Centru. Zelo redko pa se zbirajo na dvoriščih in v diskotekah ter na športnih igriščih.

Pogosteje kot mladostniki iz drugih fokusnih skupin si želijo ukvarjati se z umetnostjo.

Tretjina »kulturnikov« v mestu pogreša javno dogajanje, nekaj manj pa kulturne dejavnosti. Šestina si želi izboljšanja mestne infrastrukture, sedmina pa več mladinske infrastrukture in boljših medosebnih odnosov med ljudmi v mestu. Desetina si želi tudi bolj urejeno športno infrastrukturo. Glej tudi sliko 8.

3.3.5. »Alternativci«

Večji delež »alternativcev«, kot drugih starejših mladostnikov, ne obiskuje organiziranih dejavnosti. Pogosteje od vrstnikov delajo kot prostovoljci in so včlanjeni v različna društva. Večji delež kot vrstnikov jih svoj prosti čas nameni umetnosti in kulturi, manj pa se jih ukvarja s športom.

Malo več »alternativcev«, kot njihovih vrstnikov, je zadovoljnih s svojim prostim časom. Od mladostnikov drugih fokusnih skupin se razlikujejo v tem, da so pogosteje zadovoljni s časom, ki ga delijo s prijatelji.

Manj, kot vrstnikov, si jih želi imeti na voljo več organiziranih dejavnosti. Več »alternativcev« kot vrstnikov pripisuje vlogo organizatorja prostočasnih dejavnosti mestnim oblastem, manj pa jih meni, naj to stori vsakdo sam.

Pogosteje kot drugi mladostniki se s prijatelji dobivajo v mladinskih kulturnih centrih v Centru, redko pa zahajajo v diskoteke, pa tudi na športna igrišča.

Pogosteje kot mladostniki drugih fokusnih skupin si želijo ukvarjati se z umetnostjo in se več družiti ter sodelovati v družbenih organizacijah.

»Alternativci« najbolj pogrešajo urejeno mestno infrastrukturo (30%). V približno enakem številu pa si želijo več mladinske infrastrukture in kulturnih dejavnosti. Manj kot četrtnina si jih želi več javnega dogajanja nasploh, petina več kulturne infrastrukture. Po ena osmina pa jih pogreša infrastrukturo zabave in boljše medčloveške odnose. Glej tudi sliko 8.

4. SKLEPI

4.1. PROSTI ČAS RAZLIČNO STARIH MLADOSTNIKOV

Kljub temu, da se različno stari mladostniki ukvarjajo s podobnimi dejavnostmi (šport, druženje, poslušanje glasbe in gledanje TV ter umetniške dejavnosti) in zaradi podobnih razlogov (prijatelji, spoznavanje novih ljudi, koristnost, izražanje sebe), lahko zaključimo, da prosti čas preživljajo na drugačne načine. Mlajši mladostniki, osnovnošolci, pogosteje obiskujejo različne krožke; predvsem so pogosteje, kot starejši od njih, vključeni v različne športe. Veliko jih obiskuje tudi glasbeno šolo in verouk. Manj svojega prostega časa preživijo s prijatelji, predvsem na dvoriščih in ulicah ter športnih igriščih, več pa ga preživijo pasivno, ob poslušanju glasbe, gledanju TV in igranju iger. Manj pogosto kot starejši obiskujejo kino ali druge kulturne prireditve. Ko pa gredo v kino, se pogosteje kot starejši odločajo za Kolosej. Tudi nakupovalna središča so predvsem zbirališča mlajših mladostnikov. S prijatelji zahajajo predvsem na tiste lokacije, ki so v bližini doma in tja, kjer imajo družbo. Z izrabo svojega prostega časa so bolj zadovoljni kot starejši. Hkrati jih je največ mnenja, da morajo sami ali njihovi starši poskrbeti za to, kar bodo počeli v prostem času. Predvsem si želijo ukvarjati se z več športi, a jim zato, tako kot drugim mladostnikom, primanjkuje časa ali denarja. Pogosteje kot starejši pogrešajo urejena športna igrišča, s primernimi orodji in tribunami. Želijo si tudi dostopnejše stvari za mlade v mestu (cenejše prostočasne dejavnosti, pogostejše avtobusne prevoze), ter pogrešajo zbirališča za mlade (klopi v parkih, lokali za mlade in zabavišče).

Polovico manj srednjih mladostnikov, dijakov, se vključuje v krožke in druge organizirane prostočasne dejavnosti, kot osnovnošolcev. Najpogosteje obiskujejo fitness, pa tudi glasbeno šolo ali jezikovne tečaje. Tudi dijaki se pogosto ukvarjajo s športom ter poslušajo glasbo in gledajo TV, pogosteje od drugih pa hodijo na zabave. Največ svojega prostega časa, izmed vseh starostnih skupin mladostnikov, namenijo druženju s prijatelji. Z njimi se srečujejo predvsem na ulicah v središču mesta, pa tudi po lokalih. S prijatelji zahajajo predvsem na tiste lokacije, ki so jim blizu ali kako drugače dostopne in tiste, kjer je dobra družba. Tako kot drugi si želijo več se ukvarjati z različnimi športi in z umetniškimi dejavnostmi, bolj kot drugi pa si želijo zabave. Da bi uresničili svoje želje, pa jim manjka predvsem denarja in časa. V mestu pogrešajo zlasti družabne prostore za mlade, pa najsaj bodo to lokali, diskoteke, zabavišča ali mladinski klubi. Poleg tega si želijo tudi več javnega dogajanja. Uresničenje svojih želja pričakujejo v največji meri od Urada za mladino in mestnih oblasti, pogosto pa tudi od samih sebe. Večinoma so zadovoljni s preživljanjem prostega časa, razen tega, da si jih večina želi več časa prebiti v klubih ali društvih.

Starejši mladostniki se od mlajših razlikujejo v tem, da se pogosteje vključujejo v delo različnih društev in delajo kot prostovoljci. Svoj prosti čas bolj aktivno preživljajo kot mlajši: pogosteje hodijo v kino in na druge kulturne prireditve, berejo in ustvarjajo, hodijo na izlete in na zabave. Manj časa kot drugi mladostniki preživijo ob poslušanju glasbe in gledanju TV, prav tako so v prostem času manj pogosto s prijatelji. Z njimi se srečujejo predvsem po lokalih, pogosteje od drugih mladostnikov pa tudi po različnih javnih kulturnih in mladinskih prostorih. Lokacije za druženje si izbirajo predvsem glede na to, ali so primerne za izvajanje določenih dejavnosti in, če tam najdejo dobro družbo. Večina jih je zadovoljna s preživljanjem prostega časa, čeprav jih je v tem starostnem obdobju tudi največ nezadovoljnih. Rešitve pripisujejo predvsem sebi, pogosto pa tudi mestnim oblastem, Uradu za mladino in drugim mladinskim organizacijam. Starejši mladostniki si, tako kot drugi, najpogosteje želijo več se ukvarjati s športom. Za razliko od drugih si pogosteje želijo ustvarjati, se učiti tujih jezikov ali potovati. Vendar zaradi pomanjkanja časa in denarja željenega ne počnejo. V mestu si želijo več javnega dogajanja in kulturnih prireditev ter nasploh dostopnejših prostočasnih dejavnosti (cenovno, časovno in prostorsko - ugodnejše avtobusne povezave ponoči, urejene kolesarske steze, zelene rekreativne površine). Veliko jih pogreša tudi mladinske centre z neprofitnimi dejavnostmi. Desetina pa jih v mestu ničesar ne pogreša.

Ob tem velja razmisliti o dostopnosti organiziranih športnih dejavnosti za srednješolce in starejše mladostnike na eni strani ter dostopnosti prostovoljnega dela za osnovno- in srednješolce.

Obenem pa opozoriti na izraženo pripravljenost večine dijakov po pogostejšem sodelovanju v klubih in društvih v prostem času.

Glede na množičnost želja po izboljšanju dostopnosti prostočasnih dejavnosti v mestu ter pomanjkanju družabnih prostorov za mlade, ki se večinoma zbirajo na ulicah in dvoriščih, pa velja apelirati za ustanavljanje mladinskih centrov, s široko ponudbo zastojnih prostočasnih dejavnosti preko celega dneva, v bližini domovanja mladih Ljubljančanov, to je v stanovanjskih soseskah ali vsaj po četrtnih skupnostih.

4.2. PROSTI ČAS NEUSPEŠNIH MLADOSTNIKOV

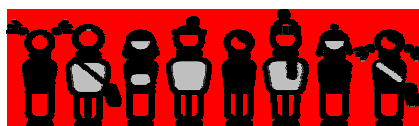
Organizirane prostočasne dejavnosti (npr. izobraževalni tečaji, fitness) in druge, ki so povezane s financami (npr. računalniki, kulturne prireditve), so učno neuspešnim mladostnikom manj dostopne kot njihovim vrstnikom. Prosti čas tako pogosteje preživljajo pasivno, ob poslušanju glasbe, radija, gledanju TV. Poleg tega se učno neuspešni dijaki pogosteje od vrstnikov udeležujejo zabav, več jih kadi, pije in preizkuša droge. Hkrati pa si več učno neuspešnih mladostnikov kot vrstnikov želi imeti več organiziranih dejavnosti v prostem času. Po drugi strani pa lahko sklepamo, da jim prostega časa primanjkuje; učno neuspešni osnovnošolci si želijo več časa kot vrstniki preživeti s prijatelji in z družino ter več časa biti sami, učno neuspešni dijaki si želijo pogosteje biti v klubih ali društvih ter z družino, manj pa s svojimi prijatelji. Sicer pa nezadovoljstvo s prostim časom ostaja prikrito in ga ne izražajo. Tudi učno neuspešni mladostniki bi si želeli ukvarjati se s športom, z umetnostjo in se več družiti, vendar tega ne storijo, tako kot vrstniki, zaradi pomanjkanja denarja in časa, pogosto pa tudi zaradi pomanjkanja kompetenc. Bolj kot vrstniki, učno neuspešni osnovnošolci pogrešajo športna igrišča in kulturne centre v mestu, pa tudi več javnih prireditev, medtem ko si učno neuspešni dijak, poleg navedenega, pogosteje želijo tudi več lokalov in manj nestrpnosti do mladih.

Brezposelni se večinoma ne udeležujejo organiziranih prostočasnih dejavnosti, čeprav si to želijo pogosteje od vrstnikov. Pogosteje so v prostem času pasivni. Manj pogosto se udeležujejo javnih prireditev, se ne ukvarjajo z umetnostjo, medtem ko pogosteje hodijo po lokalih. Pravijo, da si želijo več časa prebiti sami, manj pa v klubih in društvih ali s prijatelji, v primerjavi z vrstniki. Svoje nezadovoljstvo s prostim časom tudi jasno izrazijo. Bolj kot vrstniki v mestu pogrešajo prijaznost, pa tudi javno dogajanje. Hkrati pa si pogosteje od vrstnikov ničesar v mestu ne želijo spreminjati. Na podlagi vsega tega lahko sklepamo na njihovo socialno izključenost, s katero se ne želijo ali ne morejo aktivno spopasti.

4.3. PROSTI ČAS MLADOSTNIKOV FOKUSNIH SKUPIN

4.3.1. »Pouličniki«

Mladostniki, ki prosti čas večinoma preživljajo na ulicah, več prostega časa kot vrstniki namenijo druženju in športu. Le redko se udeležujejo organiziranih prostočasnih dejavnosti. Hkrati pa si jih manj kot vrstnikov želi imeti na razpolago več organiziranih dejavnosti. Večinoma menijo, da so v klubih in društvih ravno prav časa. Več kot vrstnikov si jih želi biti več časa s prijatelji, več pa si jih želi tudi manj časa preživeti v njihovi družbi. Pogosteje kot vrstniki tudi menijo, da so preveč časa sami. Na splošno so pogosteje nezadovoljni s preživljanjem prostega časa. Želijo pa si predvsem več druženja in zabave kot vrstniki, pa tudi več ukvarjanja z umetnostjo. Uresničevanje teh želja pogosteje od vrstnikov pripisujejo sebi, manj pa mestnim oblastem, Uradu za mladino in drugim organizacijam. V mestu si želijo predvsem večjo dostopnost dejavnosti z ureditvijo javnih prevozov, kolesarskih stez, klopi in parkov, več spoštovanja in strpnosti do mladih in urejenih športnih igrišč.

4.3.2. »Kofetkarji«

Mladostniki, ki svoj prosti čas večinoma preživljajo v lokalih, več prostega časa kot vrstniki namenijo druženju in zabavam. Redko obiskujejo organizirane prostočasne dejavnosti, niti si tega ne želijo. Na splošno so zadovoljni s preživljanjem svojega prostega časa. Čeprav so večinoma mnenja, da so ravno prav časa s prijatelji, si pogosto želijo več časa preživeti sami. Pogosteje od vrstnikov si želijo ukvarjati se s športom ali z umetnostjo. V mestu pa najpogosteje pogrešajo več lokalov, diskotek ali zabavišč, več javnega dogajanja ter dostopnejše prometne povezave in urejene zelene površine.

4.3.3. »Športniki«

Mladostniki, ki svoj prosti čas večinoma preživljajo na športnih terenih, se pogosteje od vrstnikov udeležujejo organiziranih prostočasnih dejavnosti in si jih redkeje želijo imeti še več. V primerjavi z vrstniki se pogosteje ukvarjajo s športom, redkeje pa obiskujejo kulturne prireditve, se družijo ali berejo, poslušajo glasbo in gledajo TV. Povprečno so bolj zadovoljni kot vrstniki s porabo svojega prostega časa. Pogosteje od drugih menijo, da so ravno prav časa v klubih in društvih ali sami, želijo pa si biti več časa z družino in s prijatelji. Z njimi večinoma hodijo skupaj na šport, redko zahajajo na kulturne prireditve ali v lokale, ne zbirajo se na ulicah in dvoriščih ali v mladinskih kulturnih centrih. Pogosteje od vrstnikov se želijo ukvarjati s še več športi, pa tudi z računalništvom ali z umetnostjo. Pogosteje od vrstnikov si v mestu želijo urejena športna igrišča in dvorane, poleg tega tudi več lokalov in več dejavnosti za mladino. Več kot desetina pa jih v mestu ničesar ne pogreša.

4.3.4. »Kulturniki«

Mladostniki, ki svoj prosti čas večinoma namenjajo kulturi, se redko udeležujejo organiziranih prostočasnih dejavnosti. Želijo pa si jih imeti več na razpolago. Pogosteje od vrstnikov se udeležujejo kulturnih prireditev, berejo in se družijo. Več časa kot vrstniki si želijo biti v klubih in društvih, pogosteje od njih pa so zadovoljni s porabo časa med prijatelji, z družino ali ko so sami. Na splošno so bolj nezadovoljni s prostim časom kot drugi mladostniki. Pogosteje od drugih si želijo ukvarjati se z umetnostjo. V mestu najbolj pogrešajo javno dogajanje in kulturne dejavnosti, pogosto pa tudi boljšo dostopnost, mladinske centre ter več prijaznosti in strpnosti.

4.3.5. »Alternativci«

Mladostniki, ki se v prostem času pogosto zadržujejo na prizoriščih alternativne kulture, se pogosteje od drugih ne udeležujejo organiziranih prostočasnih dejavnosti in si tega tudi ne želijo. V prostem času pogosteje kot vrstniki delajo kot prostovoljci. Več časa namenjajo tudi umetnosti in kulturi, manj pa športu. Na splošno so bolj zadovoljni s preživljanjem prostega časa kot vrstniki. Od njih se razlikujejo zlasti v tem, da so bolj zadovoljni s časom, ki ga preživijo s prijatelji. Več kot vrstnikov jih meni, da morajo mestne oblasti poskrbeti za organizacijo prostočasnih dejavnosti, manj pa jih meni, da mora to storiti vsakdo sam. Pogosteje od drugih mladostnikov si želijo ukvarjati z umetnostjo, se več družiti in sodelovati v različnih družbenih organizacijah. Najpogosteje v mestu pogrešajo dostopnost dejavnosti z izboljšanjem prometnih povezav, želijo si več mladinskih centrov in kulturnih dejavnosti in javnega dogajanja nasploh.

